

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

TOSHIKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI

ZA'FARON YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI

FAN SILLABUSI

(SIRTQI)

Bilim sohasi:	800000 –	Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	810000 –	Qishloq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishi:	60812100 –	Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlash texnologiyasi

Dorivor o'simliklar
kafedrası mudiri

 Amanova M.M.

Fan o'qituvchisi

 Mardonov F.M.
 Sultanova G.A.

Toshkent – 2025

FAN SILLABUSI

Toshkent davlat agrar universiteti

Fan to'g'risida ma'lumot

Fan shifri: ZETE 5306

Fanning nomi: Za'faron yetishtirish texnologiyasi

Semestr/Yil: 9-semestr/ 2025/2026-o'quv yili

Kafedra: Dorivor o'simliklar kafedrası

Soatlar/kreditlar miqdori: 6 ECTS (24 auditoriya soati)

Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Mustaqil ta'lim	Jami
12	12	156	180

Fan bo'yicha mashg'ulotlarning joylashuvi:

Auditoriya vaqti: Dars jadvaliga asosan

Talablar: Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlash texnologiyasi yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan

Fan uchun mas'ul kafedra: Dorivor o'simliklar kafedrası

Instruktor to'g'risida ma'lumot

Instruktor: Mardonov Fozilbek Mardon o'g'li, Sultanova Gulbahor Abdijalolovna

Kafedra joylashgan joyi: TDAU, O'rmon xo'jaligi va landshaft dizayn fakulteti binosi,

313-xona.

Telefon: 71-260-36-34 ish telefoni

Mobile: + (998) 99 026-41-41, + (998) 99 864-37-99.

E-mail: m.fozilbek@bk.ru

I. Fan tavsifi

Ushbu fan introduksiya sohasida olib borilayotgan ishlar mazmun va mohiyatini, introduksiya sohasida bilim va ko'nikmalarni o'rganish, o'simliklarni tabiiy sharoitda o'rganish va kuzatish usullarini bilishi, kuzatish ishlarini olib borish, to'plangan ma'lumotlarni va axborotlarni qayta ishlash, zamonaviy informatsion tizimidan foydalana bilish, o'tkazilgan kuzatish ishlari asosida hisobot tayyorlash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak, olingan nazariy bilimlarni qo'llagan holda turli o'simliklar ustida tajribalar olib borish kabi malakalarga ega bo'lishi, za'faron o'simligi xom ashyosini tayyorlash, sohaga doir iqtisodiy-statistik ma'lumotlarni to'plash, za'faron o'simligi asosida tayyorlangan fitopreparatlarni o'rganish, soxa doirasida raqobatbardosh fito mahsulotlar ishlab chiqish, soxa doirasida xorijiy tajribalarni qo'llash, kasbiy bilimlarni amaliyotga tadbiiq etib, fan, ta'lim, ilm va ishlab chiqarish integratsiyasiga erish orqali ularning dunyoqarashini shakllan-tirish vazifalarini qamrab oladi.

II. Fanning maqsadi

Fanning maqsadi - talabalarga za'faron o'simligining xalq xo'jaligidagi

ahamiyati, uning tabiiy tarqalish areali, zaxiralari, undan foydalanish tartiblari va madaniy holda ekish hamda plantatsiyalarini tashkil etish texnologiyasi bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iboratdir.

III. Ta'lim berish natijalari

Bilish va tushunish jihatidan:

Talabalar quyidagi imkoniyatlarga ega bo'lishlari kerak:

Fan bo'yicha za'faron yetishtirish texnologiyasi metodlarini tahlil qilishi hamda uni amaliyotda qo'llay olish uchun u quyidagi bilim, ko'nikma va kompetentsiyalarni egallashlari lozim.

- introduksiya sohasida olib borilayotgan ishlar mazmun va mohiyatini;
- insohasi ko'nikma va bilimlarini to'la bilishi;
- o'simliklarini tabiiy sharoitda o'rganish va kuzatish usullarini bilishi;
- kuzatish ishlarini olib borish;
- to'plangan ma'lumotlarni va axborotlarni qayta ishlash;
- zamonaviy informatsion tizimidan foydalana bilish;
- o'tkazilgan kuzatish ishlari asosida hisobot tayyorlash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

olingan nazariy bilimlarni qo'llagan holda turli o'simliklar ustida tajribalar olib borish;

- introduksiya oid turli xil zamonaviy o'lchov asboblarni mustaqil qo'llay bilish va olingan ma'lumotlar asosida xulosa chiqarish kompetentsiyalariga ega bo'lishi kerak.

Tahlil jihatidan:

Talabalar quyidagi imkoniyatlarga ega bo'lishlari kerak:

- ma'lumotlarni tahlil qilish, tartibga solish va sharhlash;
- za'faron o'simligini yetishtirish va xom ashyo tayyorlash hamda undan foydalanish jarayonlarni tahlil qilish;
- sohaga doir iqtisodiy-statistik ma'lumotlarni to'plash;

Baholay olish jihatidan:

Talabalar quyidagi imkoniyatlarga ega bo'lishlari kerak:

- za'faron o'simligini yetishtirishni o'rganish;
- soxa doirasida raqobatbardosh fito mahsulotlar ishlab chiqish;
- soxa doirasida xorijiy tajribalarni qo'llash;
- kasbiy bilimlarni amaliyotga tadbiiq etib, fan, ta'lim - ilm va ishlab chiqarish integratsiyasiga erish.

IV. Ta'lim berish usullari

- ma'ruzalar;
- amaliy ta'lim;
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- munozara;
- mustaqil o'rganish;
- so'rov o'tkazish.

Mavzular		Ma'ruza mashg'ulotlar rejas		Ma'ruza mashg'ulotlari soati
9-semestr				
1.	Panning maqsad va vazifalari. O'simlikni keng masshtabda ekishning zaruriyati. Za'faron xom ashyosining farmatsevtika, oziq ovqat va parfyumeriya tarmog'idagi ahamiyati.	1. Za'faron o'simligini farmatsevtika tarmog'idagi ahamiyati. Za'faron o'simligi to'g'risidagi hukumat qonun va qarorlari. "Za'faron yetishtirish texnologiyasi" fanining mazmuni, predmeti, metodi va dorivor o'simliklarni yetishtirish bo'yicha respublikamizda qabul qilingan qonun va qarorlarni, dunyo mamlakatlarida, shu jumladan O'zbekistonda ham dorivor o'simliklardan tayyorlanadigan dori vositalariga bo'lgan talab, mazkur talabni qondirish uchun dorivor o'simliklarni madaniy holda yetishtirish texnologiyalarini ishlab chiqarish. 2. Ekma za'faron o'simligini xom ashyosining farmatsevtikadagi ahamiyati. Oziq ovqat tarmog'idagi ahamiyati. Ekma za'faron o'simligining parfyumeriya tarmog'idagi ahamiyati.	2	
2.	Za'faron o'simligining kimyoviy tarkibi va ishlatilishi hamda o'simlikni yetishtiruvchi mamlakatlari hamda xom ashyosiga bo'lgan talablar.	1. Za'faron o'simligining xom ashyo mahsuloti. Xom ashyoni sifat va miqdor ko'rsatkichlari. O'simlik organlari va biologik aktiv moddalari. Xom ashyoni kimyoviy tarkibi. Tarkibida uchraydiga alkaloidlar, glikozidlar, kumarinlar, vitaminlar va boshqa moddalar. Za'faronning ekstrat tarkibi tahlili 2. Za'faron o'simligining geografik tarqalishi. Mintaqalar bo'yicha Za'faronni tarqalishining ekologik sharoitlarga bog'liqligi. Abiotik omillar (iqlim, geologik, tuproq orografik va gidrologik, yorug'lik, harorat, havo, namlik, shamol). Biotik omillar (fitogen omillar, zoogen omillari). Jahon bozorida za'faron xom-ashyosiga bo'lgan talablar. Za'faron xom ashyosini eksport va import qiluvchi mamlakatlar	2	
3.	Za'faron o'simligini xom ashyosining xalqaro miqyosda qabul qilingan originalligi. Za'faron o'simligining botanik tavsifi, sistematikasi va geografik tarqalishi.	1. Mintaqalar bo'yicha za'faronni tarqalishining ekologik sharoitlarga bog'liqligi. Abiotik omillar (iqlim, geologik, tuproq orografik va gidrologik, yorug'lik, harorat, havo, namlik, shamol). Biotik omillar (fitogen omillar, zoogen omillari). Jahon bozorida za'faron xom-ashyosiga bo'lgan talablar. Za'faron xom-ashyosini eksport va import qiluvchi mamlakatlar. 2. Osiyo va Evropa hududlarida tarqalgan za'faron o'simligi turlari. Olimlar tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlar. Za'faron o'simligini biomorfologik xususiyatlari. Za'faron o'simligining sistematikasi va botanik tasnifi. Hozirgi kunda dorivor o'simliklarni yetishtirish uchun talablarning ortib borayotganligi haqidagi ma'lumotlar. O'zbekiston florasiga mansub Za'faron turlari, ularning bioekologik xususiyatlari,	2	

Dars	Mavzular	Ma'ruza mashg'ulotlar rejas	Ma'ruza mashg'ulotlari soati
		mintaqalari bo'yicha tarqalishi.	
4.	Za'faron o'simligining introduksiyasi va amalga oshirilgan ilmiy tadqiqotlar hamda bioekologik xususiyatlari, generativ va undan keyingi rivojlanish davri.	1. Za'faron o'simligini introduksiya qilish bo'yicha amalga oshirilgan ishlar. Za'faronni tuganak piyozlar yordamida ko'paytirish. Za'faron o'simligini introduksiya sharoitida bioekologiyasi. Ontogenez davrlari. Mavsumiy rivojlanishi. Kasallik va zararkunandalariga qarshi kurash choralari. Introduksion baholash. 2. O'simliklarni mavsumiy rivojlanish maromi. Generativ davrga kirishi. Gullash biologiyasi. Gul va changchilarni yig'ish tartibi. Gullarni terib olish uchun ishlatiladigan jihozlar va ulardan foydalanish usullari. Gulini terish va xom-ashyosini quritish.	2
5.	Za'faron o'simligini ko'paytirish va yetishtirish agrotekhnologiyasi. O'zbekistonning unumdor tuproqli hududlarida Za'faron plantatsiyalarini tashkil etish.	1. Za'faron plantatsiyalarini tashkil etish. Yer maydonlarini tanlash, piyozlarini ekishga tayyorlash, ekin maydonlarini muhofaza qilish, ekish usullari ekish me'yorlari va muddatlari, o'simliklarning o'sishi va rivojlanishiga ekologik omillarning ta'siri. Bajariladigan ish turlari va ularni amalga oshiriladigan agregatlar. Hisob texnologik xarita tuzish va iqtisodiy samaradorligi. Respublikamizda za'faron ekish bo'yicha amalga oshirilayotgan loyihalar. 2. Sug'oriladigan unumdor tuproqlarda za'faron plantatsiyalarini tashkil etish. Yer maydonlarini tanlash, piyozlarini ekishga tayyorlash, ekin maydonlarini muhofaza qilish, ekish usullari ekish me'yorlari va muddatlari, o'simliklarning o'sishi va rivojlanishiga ekologik omillarning ta'siri. Bajariladigan ish turlari va ularni amalga oshiriladigan agregatlar. Hisob texnologik xarita tuzish va iqtisodiy samaradorligi. Respublika-mizda za'faron ekish bo'yicha amalga oshirilayotgan loyihalar.	2
6.	Sho'r tuproqlarda za'faronni ko'paytirish va plantatsiyalarini tashkil etish. O'zbekistonda za'faron plantatsiyalarini tashkil etishning iqtisodiy ahamiyati (o'simlikni ekish bo'yicha biznes reja tayyorlash).	1. Sho'r tuproqlarda za'faron plantatsiyalarini tashkil etish. Yer maydonlarini tanlash, piyozlarini ekishga tayyorlash, ekin maydonlarini muhofaza qilish, ekish usullari ekish me'yorlari va muddatlari, o'simliklarning o'sishi va rivojlanishiga ekologik omillarning ta'siri. Bajariladigan ish turlari va ularni amalga oshiriladigan agregatlar. Hisob texnologik xarita tuzish va iqtisodiy samaradorligi. Respublikamizda sho'r tuproqlarda za'faron ekish bo'yicha amalga oshirilayotgan loyihalar. 2. Respublikamizning turli iqlim va tuproq sharoitlarida yer maydonlarini tanlash, piyozlarini ekishga tayyorlash, ekin maydonlarini muhofaza qilish, ekish usullari ekish me'yorlari va muddatlari, o'simliklarning o'sishi va rivojlanishiga ekologik omillarning ta'siri. Ekma za'faron o'simligining turli ekoformalarini ekish va ular orasidan tanlash.	2
Jami:			16

5.2. Amaliy mashg'ulotlar

Dars	Mavzular	Amaliy mashg'ulotlar rejas	Amaliy mashg'ulotlar soni
9-semestr			
1.	Za'faron o'simligini taksonimik tahlil qilish. Za'faron o'simligini biomorfologik xususiyatlarini o'rganish	1. Za'faron o'simligini taksonimik tahlil qilish (<i>Keys, Aqily xujum</i>). 2. Za'faron o'simligini biomorfologik xususiyatlarini o'rganish (<i>Keys, Aqily xujum</i>).	2
2.	O'simlik ontogenezini o'rganish va fenospekt asosida tahlil qilish Za'faron o'simligini tarqalish arealini o'rganish madaniy plantasiyalarni tashkil etish hududlarini aniqlash	1. O'simlik ontogenezini o'rganish va fenospekt asosida tahlil qilish (<i>Keys, Aqily xujum</i>) 2. Za'faron o'simligini tarqalish arealini o'rganish asosida madaniy plantasiyalarni tashkil etish hududlarini aniqlash (<i>Keys, Aqily xujum</i>).	2
3.	O'simlik pilyozlari morfologiyasini o'rganish O'simlikning introdaksiyasi va uning usullarini tuproqqa ishlov berish usullarini o'rganish.	1. O'simlik pilyozlari morfologiyasini o'rganish (<i>Keys, Aqily xujum</i>). 2. O'simlikning introdaksiyasi va uning usullarini o'rganish (<i>Keys, Aqily xujum</i>).	2
4.	Pyozlarni ekish usullari va muddatlarini o'rganish Sug'oriladigan unumdor tuproqlarda Za'faron plantasiyalarni tashkil borasida tahlillarni amalga oshirish (prezentatsiya asosida).	1. Tuproqqa ishlov berish usullarini o'rganish. Pyozlarni ekish usullari va muddatlarini o'rganish (<i>Keys, Aqily xujum</i>). 2. Sug'oriladigan unumdor tuproqlarda Za'faron plantasiyalarni tashkil borasida tahlillarni amalga oshirish (prezentatsiya asosida) (<i>Keys, Aqily xujum</i>).	2
5.	Sho'r tuproqlarda Za'faronni ko'paytirish bo'yicha tajribalarni tahlil etish. Za'faron o'simligini kasallik va zararkunandalari hamda qarshi kurash chorlari.	1. Sho'r tuproqlarda Za'faronni ko'paytirish bo'yicha tajribalarni tahlil etish (<i>Keys, Aqily xujum</i>). 2. Za'faron o'simligini kasallik va zararkunandalari hamda qarshi kurash chorlari (<i>Keys, Aqily xujum</i>).	2
6.	Muxofaza choralarini ishlab chiqish. Respublikamiz sharoitida etishtirilgan Za'faron o'simligi xom ashyosining sifati bo'yicha amalga oshirilgan kimyoviy tahlillar. Za'faron o'simligining yer uski va yer osti hosildorligini aniqlash. O'zbekistonda Za'faron o'simligini ekish va plantasiyalar tashkil etish borasidagi amaliy ishlar (turli kompaniyalar va tixoslashtirgan xo'jaliklar misolida) (<i>Keys, Aqily xujum</i>).	1. Muxofaza choralarini ishlab chiqish (<i>Keys, Aqily xujum</i>). 2. Respublikamiz sharoitida etishtirilgan Za'faron o'simligi xom ashyosining sifati bo'yicha amalga oshirilgan kimyoviy tahlillar (<i>Keys, Aqily xujum</i>). 1. Za'faron o'simligining yer uski va yer osti hosildorligini aniqlash (<i>Keys, Aqily xujum</i>). 2. O'zbekistonda Za'faron o'simligini ekish va plantasiyalar tashkil etish borasidagi amaliy ishlar (turli kompaniyalar va tixoslashtirgan xo'jaliklar misolida) (<i>Keys, Aqily xujum</i>).	2

Dars	Mavzular	Amaliy mashg'ulotlar rejas	Amaliy mashg'ulotlar soni
	ixtisoslashtirgan xo'jaliklar misolida).		
	Jami:		16

VII. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Fitobarlarda tayyorlanadigan za'faron fitochoyining shakllari;
2. O'zbekiston Respublikasida dorivor o'simliklarga tegishli Qonun va qarorlar;
3. Sanoatda ishlab chiqariladigan Za'faron fitopreparatlari;
4. Sho'r tuproqlarda za'faron yetishtirish texnologiyasini o'rganish;
5. Xalq tabobatida ishlatiladigan dorivor o'simliklar asosida olinadigan fitopreparatlar;
6. Za'faron fitopreparatlar turlarini qadoqlash;
7. Za'faron fitopreparatlar turlarini reglament hujjatlarini rasmiylashtirish qoidalari;
8. Za'faron fitopreparatlari sifatini o'rganish;
9. Za'faron o'simligi ekish uchun tuproqqa ishlov berish usullarini o'rganish;
10. Za'faron o'simligi plantasiyasini tashkil etish borasidagi chuqur tahlillarni o'rganish;
11. Za'faron o'simligi xom ashyolarining morfologiyasini o'rganish;
12. Za'faron o'simligini biologik xususiyatlarini o'rganish;
13. Za'faron o'simligini ekish usuli va muddatlarini o'rganish;
14. Za'faron o'simligini kasallik va zararkunanda hamda kurash choralarini o'rganish;
15. Za'faron o'simligini madaniy plantasiyalarni tashkil etish;
16. Za'faron o'simligini morfologik xususiyatlarini o'rganish;
17. Za'faron o'simligini ontogenezini o'rganish (ontogenezini fenospekt asosida tahlil qilish);
18. Za'faron o'simligini taksonimik tahlil qilish;
19. Za'faron o'simligini tarqalish arealini o'rganish;
20. Za'faron o'simligini xom ashyosini ichki va tashqi bozordagi talabini o'rganish;
21. Za'faron o'simligining hosildorligini aniqlashni o'rganish;
22. Za'faron o'simligining introdaksiyon baholashni o'rganish;
23. Za'faron o'simligining introdaksiyasini o'rganish;
24. Za'faron yetishtirish texnologiyasi bo'yicha hisob texnologik xarita tuzishni o'rganish;
25. Za'faron yetishtirishni iqtisodiy samaradorligini aniqlashni o'rganish;

26. Za'faron - *Crocus sativus* L. o'simligi xom ashyosi asosida tayyorlangan fitopreparatlar.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan esse, tezis yoki ilmiy maqola, mustaqil ish va referat yozish, fito xom ashyo yoki fito mahsulot tayyorlash hamda taqdimot qilishlari tavsiya etiladi.

VIII. Baholash

Fanning yakuniy bahosi uchta yo'nalishdagi baholarga asoslanadi:

(1) Dars mashg'ulotlariga tayyorgarlik va faol ishtirok etish (15%).

Dars jarayonida muntazam ishtirok etishdan tashqari, talabalar darslar boshlanishidan oldin onlayn o'quv materiallari bilan tanishgan bo'lishlari talab etiladi. Har bir talabadan ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarda faol ishtirok etish talab qilinadi.

(2) Auditoriyadagi mashg'ulotlar (15%)

Har bir ma'ruza va amaliyot mashg'ulot bo'yicha topshiriqlar keying dars mashg'ulotiga qadar bajarilib topshirilishi lozim. Ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarida berilgan topshiriqlarni bajarish (30%).

(3) Yakuniy baholash (40%) (Baholash turi, vaqti, baholash mezonlari).

IX. ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Ahmedov O., Ergashev A., Abzalov A., Yulchiyeva M., Mustafakulov D. Dorivor o'simliklar yetishtirish texnologiyasi va ekologiya. Darslik. Toshkent. "Tafakkur bo'stoni" nashriyoti - 2018 y. - 224 b.

2. B.Y. To'xtaev, E.T. Axmeov Dorivor o'simliklarni o'stirish va yetishtirish. Uslubiy qo'llanma., 2021 y. 112 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. 1 M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 56 b.

2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 47 b.

3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 485 b.

4. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 103 b.

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida" gi PF-4947-sonli Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-y., 6-son, 70-modda.

6. *P.A Batugal, J Kanniah, Lee SY and JT Oliver. Medicinal Plants Research in Asia. Delivered During the opening of thee Asiza Pacific Plants Research Meeting held at the Putra World Trade Center (PWTC), Kuala Lampur, Malaysiya, 7-9 April. 2003 y. 228 p.

7. Амилаханова С.А, Ю.А. Дудар "Выращивание и использование целебных растений" Налчик 1990. 210 стр.

8. Ziravor va xushbo'y o'simliklarni turlari va ularning maxalliy, ilmiy nomlari. O'quv qo'llanma Tosh DAU 2013. 46 bet.

9. Курмуков А.Г., Белолипов И.В. Дикорастущие лекарственные растения Узбекистана. Монография. Ташкент. 2012. - С. 59-60 стр.

10. Alimova R.A., Sagdiyev M.T. O'simliklar fiziologiyasi va biokimyosi. Qo'llanma. Toshkent. 2013. 320 b.

11. Andrew Pengelly. The Constituents of Medicinal Plants: An introduction to the chemistry and therapeutics of herbal medicine. Allen & Unwin; 2nd edition (1 February 2004). 184 pages.

12. WHO monographs on selected medicinal plants VOLUME 4. WHO Consultation on Selected Medicinal Plants (4th: 2005: Salerno-Paestum, Italy) II. World Health Organization.

Axborot manbalari

1. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumat portali

2. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasining rasmiy veb-sayti

3. www.tdau.uz - Toshkent davlat agrar universitetining rasmiy veb-sayti
https://t.me/channel_tsau_library - TDAU Axborot resurs markazining rasmiy veb-sayti

3. www.floruz.uz - O'zRFA Botanika institutining rasmiy veb-sayti

4. www.plam.ru - Online kutubxonaning rasmiy veb-sayti

5. www.plantarum.ru - Rossiya va qo'shni mamlakatlarning o'simliklari va lishayniklari: ochiq onlayn atlas va o'simliklar bo'yicha qo'llanma.

6. <https://powo.science.kew.org/> - Onlayn dunyo o'simliklari qidiruv sayti.

7. <https://www.mendeley.com/> 100 milliondan ortiq nashriyot maqolalarini qidiruv sayti.

Mazkur fanning Sillabusi Toshkent davlat agrar universiteti Kengashining 202 5-yil "01" 07 dagi "13"- sonli majlis bayonnomasi bilan ma'qullandi.